Sayı 27

FIKIH KÖŞESİ YAZISI

1. Eğlenmenin süresinde zaman tanzimi bağlamında bir sınırlama var mıdır?
   İnsan bedeni sürekli olarak çalışmaya uygun değildir. İbadet için bile olsa daimi bir hareket içinde olmak bedeni yorgun düşürür. Bundan dolayı da zaman zaman dinlenmeye ihtiyaç vardır. Genelde dinlenmek mübahtır. Ancak bunun da bir sınırının olması gerekir. Eğlenme, bir gaye veya hayatın kendisi hâline gelirse mübahlık sınırı aşılmış olur. İbadet yaparken dahi aşırılığı hoş görmeyen bir dinin mensubu insanlar olarak, hayatı sırf eğlence haline getirme ruhsatımız olamaz. Buna karşılık bazı eğlencelerimiz vardır ki bunlar ibadete dönüştürülebilir ve bize sevap dahi kazandırır. ***"Kişinin eşi ile oynaşması, ok atma talimi yapması, yüzmeyi öğrenmesi ve yüzmesi, at talimi yapması hariç diğer oyunları yasak olan eğlenecelerdendir"***[1] hadis-i şerifinde haber verilen eğlence nevileri bu anlamda yapılacak eğlence türlerindendir ve ibadet yapılmışcasına sevab elde edilir. ***"Gözünün, cesedinin, eşinin, misafirinin ve arkadaşının senin üzerinde hakkı vardır"***[2] buyururken Peygamber Efendimiz (a.s.) yine zaman zaman dinlenmenin, eğlenmenin ve istirahat etmenin önemine vurgu yapmaktadır.
   Eğlenme, yol güzergahındaki molalar gibi olmalıdır. Mola vermeden hedefe varmak zordur. Ancak yolun bütününü mola olarak farzedersek varılacak yere yine varamayız. Dolayısı ile her akşam saatlerce TV karşısında matine yapamayız. Zira zamanda da israf caiz değildir. Bedene ve beyne yararı olan eğlenceler tercih edilmelidir. Çocuklarda eğlenme zamanı biraz daha uzun tutulabilir. On yaşından küçük çocuklar beş saat, onbeş yaşından küçükler dört saat, yirmi yaşından aşağıdaki gençler üç saat gibi bir zaman eğlenebilirler. Aile sahibi birisi ise eğlenmek, arkadaşlarla vakit geçirmek için kahve ve lokallerde saatler harcamamalıdır. Onun dinlenmesi bir çay içimi kadar olmalıdır. Çünkü vakit öldüren kendini öldürmüş olur.
2. Düğün, nişan veya eğlence amaçlı düzenlenen programlar için İslam'da çerçevesi çizilmiş bir eğlence tarzı var mıdır?
   İslam dini insanlığa hayat sunan bir dindir. Onda donukluk, bedbinlik ve monotonluk yoktur. Çünkü insanlar için gelmiş ve insanın her türlü gereksinimine imkan sağlayan esaslar koymuştur. Sınırları ve isimleri belli yasakları olmuştur. Ancak onların dışında kalan her şeyin insanın emrine amade kılmıştır.
   Nişan, düğün ve eğlenceler de içinde haram unsurlar yoksa mübah olan insani uygulamalardır. Nitekim sahabe-i kiramın bu sahada da uygulamaları ta bize kadar gelmiştir. Örneğin, Hz. Aişe (r.a.) validemiz yanında büyüttüğü bir kızı, ensardan birisiyle evlendirmiş ve onu kocasının evine götürmüş. Geriye döndüğünde Allah'ın Resûlu (sav) ona sormuş: ***"Ensar hanımları lehviyyatı (şarkı/ türkü) sever; siz bir lehiv (şarkı/türkü) söylemediniz mi?"*** Hz. Aişe **"Biz ne söyleyecektik ya Rasûlallah?"** diye sorunca da Peygamber Efendimiz (a.s.) adına *"recez"* dediğimiz bir şiir okumuşlar ve şöyle söyleyebilirdiniz buyurmuşlardır. Efendimiz (a.s.)'ın okumuş olduğu recez şöyle idi:
   "Size geldik, size geldik

[1] Muvatta', 3/380, H. No: 904 (dipnot şerhleri)
[2] Nesai, Sünen, 8/98, H. No: 2350

Allah bize de, size de hayat versin
Kızıl altın olmasaydı
Bâdiyenize konaklamazdı
Sarı buğday olmasaydı
Bakireleriniz semirmezdi"[3]

Hz. Aişe (r.a.)'dan gelen bir başka rivayette şöyle buyurulmuştur: ***"Nikahlarınızı ilan ediniz; bunu mescidlerde yapınız ve def çalınız"***[4] Amr b. Sa'd anlatıyor: "Kureyze Bin Ka'b ve Ebu Said el-Ensarî'nin yanına vardım. Bir düğünde idiler ve yanlarında şarkı ve türküler söyleniyordu. Onlara *"Siz Resûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve Bedir gazilerindensiniz. Yanınızda bu tür şeyler nasıl oluyor? dedim"*. Bana şöyle cevap verdiler: *"İstersen otur bizimle dinle, istersen git. Resûlullah (s.a.v.), bize düğünlerde bu tür lehviyata (eğlencelere) ruhsat vermiştir."*[5]

Bu hadis-i şeriflerden anlaşılıyor ki, düğünlerde sünnetlerde ve sair sevinçli zamanlarda bazı eğlenceler yapılabilir. Haram olan şeylerden; örneğin, içki ve kadın erkek ihtilatı (iç içeliği) gibi şeylerden uzak durarak her toplumun örf ve adetine göre bir eğlence tarzı mümkündür.

3. Ku'ân-ı Kerîm'de müminler ***"Boş ve yararsız şeylerden yüz çevirenler"***[6] olarak tarif ediliyor. Bir mümin boş ve yararsız şeyleri nasıl ayırt edebilir? Burada kastedilen boş ve yararsız şeyler nelerdir?

   Bu âyette geçen **"boş ve yararsız şeyler"** diye tercüme edilen **"lağv"** kelimesinden kasdedilen şeyin ne olduğuna dair değişik tefsirler gelmiştir. Dehhak (rhm.), "lagv" şirktir, derken Hasan el-Basri (rhm.), "lagv"den maksat bütün günah ve isyan olan şeylerdir, buyurmuştur. İslam alimleri bu tarifin her şeyi içine alan bir tarif olduğunu ifade etmişlerdir. İmam Malik (rhm.) ise, "lagv" kelimesinin bir çok anlamlara geldiğini ifade ederek şunları söylemiştir:

   "Lagv, içinde helal olmayan sözlerin geçtiği musiki parçalarıdır. Yahut içinde fayda ve menfaat olmayan sözlerdir. Veyahutta dil alışkanlığı ile söylenen "vallahi, billahi" gibi sözlerdir."[7]

   Buna göre, âyette kasdolunan şey, içinde insanın olgunlaşmasına, bilgi ve kültürünün artmasına vesile olmayacak şiir, oyun ve eğlencelerdir. İçinde Allah (c.c.)'a ve dinin mukaddeslerine isyan anlamı olan, sırf şehevi istek ve arzuların deprenmesine sebep olan, amiyane tabirle kişiyi "geveze" konumuna getiren, müslümanın şahsiyet ve onuruna halel getirecek şeyler lagv ve kötü eğlenceden (lehviyyat) sayılır. Ondan uzak durmak gerekir.

[3] İbn Mâce, Nikâh, 21, ibn Hanbel, IV, 78.
[4] Tirmizi, Sünen, 4/268; H. No: 1009
[5] Nesai, Sünen, 11/50, H. No: 3330
[6] Mü'minun, 23:3
[7] Kurtubi, yukardaki âyetin tefsiri